

September 2008

Pärast vihmast ning jahedapoolset suve tundus esimene sügiskuu päris talutav. Paar nädalat sai isegi põllutöid teha ning aias tuhnida, rääkimata seenetavais metsades patseerimisest.

Ega tunne petnudki: kui meteoroloogia ja hüdroloogiainstituudis (EMHI) kuu ilmaandmed kokku võeti, selgus, et septembri keskmine õhutemperatuur 10,2° jäi pikaajalisest keskmisest ehk normist vaid poole kraadi võrra madalamaks.

Esimene kümmepäevak oli päris soe, ligi kraad soojem normist, ainult et sajune. Kuu keskpäik oli harjumatult kuiv, kogu Eesti keskmiseks sajukoguseks kujunes alla 2 mm vihmavett. Üksnes külm oli. Nii väljas kui toas. Õuetemperatuuriks arutati riigi keskmiseks 7,5°, norm on 10,7°. Seevastu oli lämmim kuu lõpp. Nii et kogu septembri keskmise ei tulnudki eriti hull.

Õige svine temperatuur oli kuu algul Lõuna-Eestis (Võrus 24,8°, kuu maksimum, 7. kuupäeval), kõige külmem oli sügiskuu viimase päeva hommik, mil Kuusikul mõõdeti õhus -2,2°, maapinnal isegi -4,4 kraadi.

Vihma tuli Eestis keskmiselt 49 mm, mis teeb pikaajalisest keskmisest ehk normist 67%. Palju sadas Viljandis – 72 mm (pool sellest 9. kuupäeval), kõige vähem aga Vilsandil (33 mm). Meenutuseks: mulu sadas septembris 79 mm.

Huvitav on ka märkida, et 2008.

12. september 2008. Orkaan Ike möllas üle. Tyler ja Nathan peavad nüüd poodi ujuma.

aasta sügiskuu sarnanes 2006. omaga: ka siis oli esimene dekaad vihmane, teine kuiv, kolmandas sadas enamasti lõunapoolseis paikades.

Välisilm oli paiguti väga orkaanine ning paduvihmane. Lõuna- ning Kagu-Aasias möllasid taifuunid nimedega Sinlaku (Mikroneesias *jumalanna*), Hagupit (filiipiini keeles tähendavat see sõna piitsutamist), lõpuks veel supertaifuuniks paisunud Jangmi (korea keeli roos).

Ühendriigid said tugevalt kannata orkaani Ike läbi. See suurtorm oli mõõdetult tohutu (ligi 1000 km) ning väga elujõuline: pärast pahategusid Mehhiko lahe ääres külastas ta juba nn ekstratroopilise tormina Kanadat ja jõudis rännakul isegi Islandini.

Bangladeshi laastas järjekordne tugev troopiline tsüklon (nii kutsutakse seekandis orkaane), tappes tuhandeid inimesi tormilaine ning paduvihmadega.

Oktoober 2008

Viimati oli viinakuu vilu kuus aastat tagasi. Siis sai kirjutatud, et jahedamat tollasest andis ajaloos otsida. Viimased paar aastat on aga olnud üpris sarnased. 2007. aasta oktoobrist kirjutades ütlesin: "...sadas kui mitte just igal päeval, siis väga sage li küll". Need sõnad iseloomustavad ka 2008. aasta oktoobri viimast kahte kolmandikku hästi. Esimesel dekaadil olid vihmakogused Eesti eri nurkades mitmekesised – Võru 8 mm (sadaskahel päeval) kuni Lääne-Nigula seitsme päevaga saadud 39 millimeetrit.

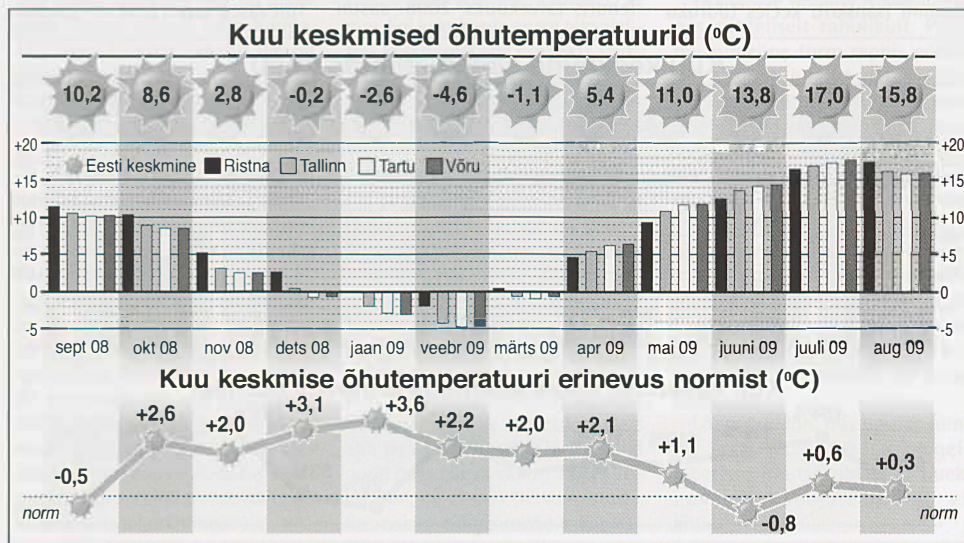
Teine kümme päevak oli samuti sombune ning vihmane. Seekord

said suurimad sahmakad kaela Narva-Jõesuu ja Pärnu elanikud – 43 mm ehk kahe dekaadinormi ümber. Eriti sajune oli kuu lõpukolmandik: Ida-Eestis sadas üle kolme korra enam keskmisest, Kuusikul jäi 64 mm juures napilt tavalise kuu vihmakogusest puudu.

Kui novembri esimesel päeval ilmasteenistuses 2008. aasta oktoobri ilmaandmed kokku võeti, selgus, et riik sai keskmiselt 104 mm vihmavett (norm 67 mm). Ligi kaks korda harilikust rohkem tuli vihma Kuusikul (132 mm), kõige vähem oli sademete summa Võrus – 83 mm, mis teeb ikkagi poolteist kuunormi.

Õhk püsis varasügiselt soe – polnud korralikke öökülmasidki. Aedades öitsesid veel novembri algul kressid ja muud õrnad suvelilled, nagu midagi! Kõige kõrgem õhutemperatuur mõõdeti Mustvees 15,4° 14. kuupäeval, viis päeva varem oli Jõhvis õhus öökülma –1,9 kraadi.

Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati kõrge 8,6° (pikaajaline keskmine on 5,9°). Nagu ikka sügiseti, oli soojem saartel (Ristnas 10,3°), jahedam aga sise maal (Jõhvis 7,7°). Pilvitum näis viinakuu taevas Sõrve poolsaare elanikele (184 tundi päikest), kolm korda vähem aega said mulgid selget ilma näha.

Oktoober 2008 oli välismaal kohati õige tormine ja vihmane, paiguti palav. Costa Rica sai nelja päevaga oma sajunormi täis. Muda-voolud tegid paksu pahandust.

Californias algas tulekahjude hooaeg, mida õhutas Santa Ana nimeline kuum ja kuiv tuul.

Kevadised lumetormid üllatasid Uus-Meremaa saari. Seal pulmi pidaval Gerd Kanteril lihtsalt vedas ilmaga.

Venemaa Volga-äärsed alad ja Uural said uued ilmarekordid (Uljanovskis 21, Permisi 20, Orenburgis 24,4 kraadi). Pihkva sai uueks oktoobri soojarekordiks aga 15,1°.

Bangladeshi ja India kirdenurka räsib tugev troopiline tsüklon Rashmi (sanskriti keeles tüdruku

nimi, tähendus *vikerkaar* või *kiir*). Torm tappis sedapuhku vaid kümme-kond elanikku (mullune Sidr – 3500!), rohkem said kannatada asulad ning Himaalaja jalamil looduskaitsealad.

USA lääneranniku ilmastik on kontrastne: põhja pool möllavad tugevad lumesajud, Los Angeles aga vaevleb palavuses – +34 °C (viimati oli selline oktoobrikuumus 1931. aastal).

Tiibetisse saabusid varajased külmad (Lhasas mõõdeti keskpäeval 7° keskmise 16° asemel).

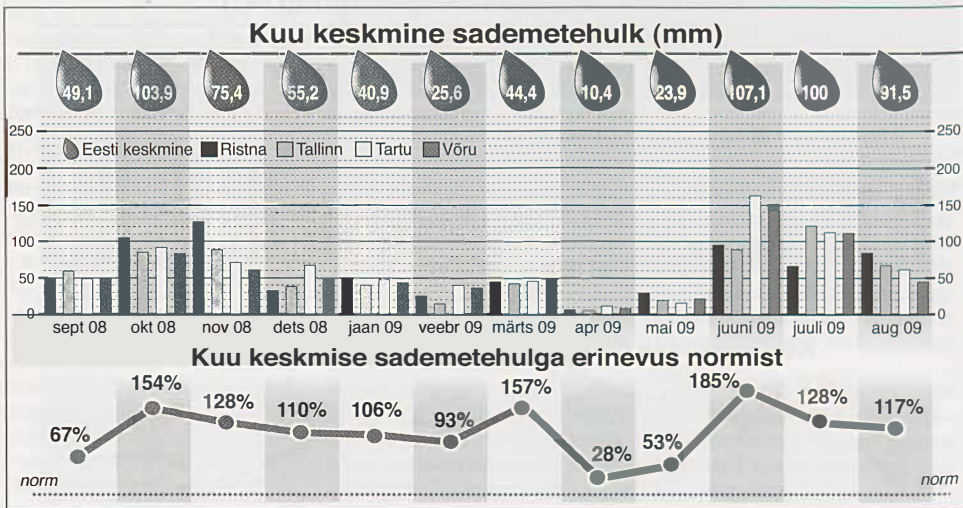
November 2008

Mõnel aastal tundub päris naljakas, et novembrit kutsutakse rahvakalendris talvekuuks. 2008. aastal

õigustas see nimi vaid mõnel päeval, see-eest aga täiel määral.

Kuu algus oli kena, sügisene, paari päeva oleks võinud teatud mõõndustega isegi külmale suvele omasteks pidada – tõusis ju soojanäit 12 kraadist kõrgemale. Edasi saabus tõeline talv rekordilisel (novembri kohta, muidugi) paksu lumega. Mõneks päevaks. Ja kuu lõpul oli jälle plats puhas nagu kevadel.

Novembrile, aasta videvikukuu- le, annavad ilme kaks tähtpäeva: mardi- ja kadrinimelised. Nende järgi ennustati vilja- ning karjaõnne, isegi ilma. Nüüdsel ajal algab kombekohane sanditamine juba viinakuu viimaseks, haloo-viinapäeval ehk Halloweeni tähistamisega. Tulevased terroristid või kommi-

	MAKSIMUM- TEMPERatuur	KUUPÄEV/ JAAM	MIINIMUM- TEMPERatuur	KUUPÄEV/ JAAM	MAKSIM. SADEMED ÖÖPÄEVAS	KUUPÄEV/ JAAM
Sept 2008	24,8 °C	7./Võru	-2,2 °C	30./Kuusiku	36 mm	9./Viljandi
Okt 2008	15,4 °C	14./Mustvee	-1,9 °C	9./Jõhvi	26 mm	2./Virtsu
Nov 2008	12,5 °C	11./Tartu-Tõravere	-10,9 °C	22./Väike-Maarja	30 mm	24./Mustvee
Dets 2008	6,9 °C	1./Ristna, 2./Võru	-11,7 °C	28./Jõgeva	19 mm	6./Tartu-Tõravere
Jaani 2009	6,6 °C	12./Tartu-Tõravere	-22,3 °C	8./Jõgeva	11 mm	7./Ruhnu
Veebr 2009	3,4 °C	8./Pärnu	-23,1 °C	1./Väike-Maarja	12 mm	28./Tartu-Tõravere
Märts 2009	7,4 °C	13./Kuusiku	-17,9 °C	27./Väike-Maarja	32 mm	10./Sõrve
Aprill 2009	25,1 °C	28./Tartu-Tõravere, 29./Valga	-5,9 °C	21./Kuusiku	10 mm	6./Mustvee
Mai 2009	28,3 °C	31./Kuusiku	-4,3 °C	1./Jõhvi	18 mm	21./Türi
Juuni 2009	28,6 °C	1./Türi, 29./Kuusiku	-0,2 °C	7./Lääne-Nigula	63 mm	13./Tartu-Tõravere
Juuli 2009	29,3 °C	19./Pärnu	1,6 °C	6./Jõgeva	51 mm	19./Sõrve
Aug 2009	25,9 °C	9./Pärnu	2,7 °C	21./Jõgeva	40 mm	14./Kuusiku

onud ähvardasid tänava ukse taga: pomm või komm?! Meile enam omastel m- või k-santidel on jällegi uueks kombeks saanud komide-õunte asemel raha lunida. Mis teha: kriisi-aeg ikkagi! Ilm oli seekord mardijooksaial sügisene, kadridel aga päris südavaline.

2008. aasta november jääbki kliima ajalukku omapäraseks – üldiselt sooja, kuid ajutiselt lumerikka tormise kuuna. Püstitati ju Kuusikul novembri lumepaksuse rekordiks 56 cm. Kohati olid hanged muidugi palju kõrgemad. Ainult et ilmajaamades mõõdetakse lagedal kohal, mitte mõõdulati järgi ja ikka samades paikades igal aastal. Eesti ametliku rekordi 97 sentimeetri, mis püstitatud 1924. aasta märtsis Pagaris Virumaal, jääb veel tükk maad. Üks oluline erinevus: nüüdne lumikadus kähku, tollal oli see näit aga kümne päeva keskmine.

Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis kuu andmed kokku võeti, selgus, et kõige enam sadas vihma, lund või lörtsi Ristnas (127 mm, ligikaks korda enam pikaajalisest keskmisest ehk normist), väikseim kogus mõõdeti Mustvees – 60 mm (1,3 normi). Eesti keskmine sajuhulk oli 75 mm (norm 59 mm).

Novembrikuu keskmine õhutemperatuur oli ka sel aastal kõrgem (2,8°C, norm 0,7). Soe oli saartel (Vilsandil 5,4; Ristnas 5,2 kraadi), jahedam Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas 1,7°). Temperatuur kõikus +12,5 (Tartu) ja -10,9° (Väike-Maarja) vahel.

Tormituuli esines mitmel korral. Kuu algupoole lendasid Kundas katused, viimane lumetorm rasis aga pea kogu Eestit. Õnneks olid nood paar päeva varem välja kuuutatud, nii et sai ette valmistada. Kes oskas. Kõige rohkem kannan

tanuid oli Lääne-Virumaal Vinni kandis, kus kraavi sõitnud autos sai hukka 31 pullvisakat.

Orkaanide hooaeg Atlandil lõppes suhteliselt rahulikult. Paloma-nimeline torm rappis põhiliselt Kuubat. Juunist alates mõllas seal kandis 16 nimelist tormi, neist pooled olid orkaanid ning üpris tugevad. USA pääses sel aastal kergelt, enam kannatasid Kariibi mere saared.

Pikk põuaaeg Austraalis näib otsa saavat. Suvi algas aga vihmast ning tormidega. Paduvihmadest tingitud äkktulvades oli hukkunuid. Uputusi esines ka nii Prantsusmaal kui Brasiilias, viimases oli surmasaanud ligi pool-sada.

Lõunatsüklon, mis uputas lume Eesti, jõudis otsaga kaugele Siberisse. Irkutski oblast sai uueks novembri soojarekordiks +9 kraadi.

Detsember 2008

Kohe kui aastaring läbi saab, hakavad kõiksugu instantsid töökokkuvõtteid tegema. Sama tegid ka ilmatargad, nii globaalsed kui ka kohalikud. Mis välja tuli? Terve maakera keskmine temperatuur oli 0,3 kraadi võrra kõrgem vööreldes aluseks võetava 1961.–1990. aastate keskmise ehk normiga (14,0°). Pole kurta – kümnes koht soojuselt (tipus püsib endiselt 1998. aasta).

Ilmaga seotud loodusõnnetustest oli suurim Myanmar (Birmat) tabanud tugev tsüklon Nargis (eesti k *nartsiss*), mis kustutas mai alguses üle 100 000 inimest. Vaiksel ookeanil oli keskmisest vaiksem, Atlandil tegid aga ilma orkaanid Ike ja Gustav. Arvatavasti ei kollita samanimelised tormid sealseid riike enam kunagi: ennustasin, et varsti saadetakse nad kliimaajaloo prügikasti (s.t kustutatakse nimekirjadest). Nii ka juhtus – uued orkaaninimed on Isaias ja Gonzalo.

Midagi pörutavat ilmaelus 2008. aasta vältel ei toimunud: Ameerikas ja Austraalias jätkusid pikad põuaperioodid, Arktikas vähenes, Antarktikas kogunes jää. Tükati esines tugevaid torme, paiguti paukus pakane. Nagu ikka.

Paljudele jättis 2008. aasta mulje kui külmast ning märjast. Märj oli ta tõepoolest, samas aga kõiki kuid arvesse võttes ülisoo. Olid ju vaid kolm kuud normist jahedamad. Ei tohi ka unustada rekordiliselt sooja talve!

Kogu Eesti territooriumi keskmiseks aastatemperatuuriks arvatati meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis 7,4° (norm on 5,2°). Sama soe on olnud vaid senisel kuumimal, 1989. aastal. Palavaim paik oli Vilsandi 8,5 kraadiga. Järgnesid Ristna 8,3, Võru 7,4 ja Tartu 7,2 kraadiga.

Sademetekogused uut rekordit siiski ei andnud: 1981. aastal mõõdeti Eesti keskmiseks 869 mm, 2008. aastal "vaid" 858 mm.

2008. aasta jõulukuu ilm ei erinenud kuigivõrd viimaste aastatel esinenud ilmadest: jäävaba mere äärsed alad olid peaaegu lumeta, ida pool oli pilt n-õ nagu päris, st talvine. Jõululaupäeva õhutemperatuurid jäid –2,1 kraadi (Väike-Maarjas) ning 1,4 soojakraadi (Vilsandil) vahele, aastavahetusel aga mõõdeti Raplamaal –1°, saartel oli kraade 2,5 ümber.

2008. aasta detsembri keskmiseks õhutemperatuuriks arvatati EMHIs kõrge –0,2° (norm –3,3°). Soe oli saartel (Vilsandi 2,7°), jahe Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas –1,2°). Meie külmapealinnas Jõgeval mõõdeti 28. kuupäeval detsembri miinimumtemperatuuriks talvekuu kohta armetult kasin –11,7°.

Sademeid lume, vihma ja lörtšina tuli keskmiselt 55 mm (norm 50 mm), rohkem sadas Peipsi ääres (Mustvees 69 mm), vähem saartel (Sörves 30 mm).

Jaauar 2009

Näärilkuu 2009 jäi meelde kui üks suur kukkumiste kuu. Poodideslangesid hinnad, küsitlustes poliitikute reitingud, tänavatel lihtkodanikud. Kiiraburistid kurtsid suure patsientide hulga üle. Mitmel varahommikul vaevaiselt Tartu tänavail kakerdades tundsin sügavat tänutunnet majaomanike suhtes, kes olid kõniniteele liiva puistanud. Vähe lohutas teadmine, et taoline olukord valitses tuhandete kilomeetrite ulatuses. Näiteks nii Venemaal kui USAs kurdeti kiilasjää üle, mis katistas maanteed Valgest Musta mereni ja Suurest Järvistust Texaseni.

Pole ka mingi ime – jaauar 2009 oli pea kõikjal väga muutlik. Ka siinkandis tsüklonid aina tulid, nii läänest kui lõunast. Soojalaineile vahelduseks saime külmapahvakuid, mis jäätasidki teid-tänavaid. Lohutav oli korraks kuulda, kuidas üks mees noomis kangiga auto ümber jääd lõhkuvat naabrit: "Turakas, kas sa siis ilma teadeti ei kuulnud – öösel läheb külmale?!"

Jaauari alguskolmandikul said oma jao kätte need, kes tahtsid – Otepää lumekahurivälased külmakraadid ning tavainimesed taevalikult valge maa. Suusatajad võisid idapoolses Eestis ilmaga küll rahule jääda. Pääsesime Saku Talverulli korraldamisest. Õhukülm tuli täpselt normi jagu (Eesti keskmine –5,8°), mahalangenud veekogu oli 10 mm (kas pole tore

Jaanuär 2009. Pääsesime Saku Talverulli korraldamisest. Suusatamise maailma karikaetapp Otepääil toimus täielikus valges hiilguses.

termin – nii kutsuti sademeid 100 aasta eest!). Kõige külmem aeg sattus 8. kuupäevale, kui Jõgeval mõõdeti $-22,3^{\circ}$, neli päeva hiljem oli aga kõige soojem ehk $6,6^{\circ}$ (Tartu-Tõraveres).

Teine ja kolmas dekaad olid tunduvalt soojemad keskmistest näitajatest, kohati kuni 7 kraadi võrra. Kaheksal päeval ei langedud õhutemperatuur kordagi miinustesse!

Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis kuust kokkuvõtteid tehti, selgus, et riigi keskmine temperatuur oli $3,6$ kraadi võrra normist kõrgem ehk $-2,6^{\circ}\text{C}$. Külmem oli Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas $-3,8^{\circ}$), märksa soojem saartel lahtise mere ääres (Vilsandil $-0,1^{\circ}$).

Sademeid tuli Eestis keskmiselt 23 mm (106% normist), enam sise-maal (Valgas 28 , Tartus ja Viljandis 27 mm), vähem veekogude lähedal (Paldiskis 28 , Mustvees 34 mm).

Lääne-Euroopas oli jaanuär märksa karmim kui meil. Gaasi asemel lasti Venemaal sinna päris pakast (kuu algupoolel karistati Ukrainat koguni -29 kraadiga, Tšehhi sai radaritesoovi eest -26°). 24. jaanuäril rappis Prantsusmaal, Hispaaniat ja Belgiat torm nimega Klaus. Edela-Prantsusmaal sai kannatada hinnanguliselt 70% metsadest, puhangutes üle 50 m/s puhuvad tuuled murdsid metsa ligi 50 miljonit tihumeetrit metsa.

Jäised tormid põhjustasid kuu lõpul kaose ka USA kirdeosariiki-

des. Paar päeva olid koolid suletud. Vastse presidendi Obama tütreid olevat sel puhul uhkelt nentinud, et Chicagos, kust nad pärit on, polevat säärast lugu küll ette tulnud.

Veebruar 2009

Tšehhi kirjanik Karel Čapek kirjutas: "Veebruar on ohtlik kuu, mis ähvardab aednikku talve hammas- ja suve silmadega, märja, kuiva ja tuultega; see kõige lühem kuu, see vördjas teiste kuude hulgas paistab kõigi ülejäänute seas silma oma salakavalate vempudega: olge tema suhtes ettevaatlik."

Tänavu ei sobi kõige tallema kuu kohta nii hullusti öelda – oli see ju päris mõnus aeg. Kes väga tahtis, sai suusutada, küttearved polnud ka kardetult üüratud. Kui olidki, polnud see niivõrd ilma süü. Ja valget värvi maad võis imetleda pea kõikjal ning pidevalt.

Klassikalise küünlakuu moodi veebruar 2009 just polnud: ajuti sadasvihma. Siiski oli ta kõige külmem kolmest talvekuust, täpselt nii nagu peab. Mäletate, detsembri keskmine õhutemperatuur oli Eestis $-0,2^{\circ}$ ja jaanuaris $-2,6^{\circ}$ (puha pikaajalisest keskmisest ehk normist kõvasti soojemad). Veebruari keskmiseks arvatuti EMHS seavas- tu $-4,6^{\circ}$, küll 2,2 kraadi tavalisest enam. Kõige soojemad paigad olid endiselt mere ääres (Ristnas -2°), külmemad püsisid idapoolsemad alad (Väike-Maarjas $-6,1^{\circ}$, Jõhvis $-5,5^{\circ}$). Pakast saime tunda vaid

12. veebruar 2009. Lumesadu ja –varing Šveitsi moodi. Bedretto küla peatänav.

ühel hommikul, kui piirituse tase langes kraadiklaasides kahekümnest miinuspügalast allapoole (1. kuupäeval Väike-Maarjas $-23,1^{\circ}$).

Kui külma tehti Eestile kõrgemalt poolt harilikust matsust vähem, siis sademeid saadi päris normi kohaselt, keskeltläbi 26 mm. Rohkem sadas Kagu-Eestis, eriti kuu viimasel päeval, kui Tartus salatati 12 cm sadanud lund 15 mm veekihiks.

Kogu kuu sajuhulgaks mõõdeti Tõravere ilmajaamas 40 mm (160% normist). Läänemaal sadas seevastu vaid 40–50% keskmisest kogusest.

Märtsi alguseks oli kõrgustikel kogunenud priske lumikate – nii Haanjas kui Otepääl 45 cm, Alutagusel ja Valgamaal veidi vähem, veerand meetri jagu. Isegi Saaremaal mõõdeti 1- kuni 17sentimeetrine valge vaip.

Tartu maraton sai 15. kuupäeval kenasti sõidetud. Tore talveilm

püsis ka vabariigi aasta-, vast- la- ning madisepäeval. Ei olnud seekord pakase hirmu, mis jättis paraadi pidamata nii äsjasel 2007. kui ka kaugel 1932. aastal.

Mujal maailmas oli nii palavust ja põuda kui pakast ning paduvihma. Austraalia üks äär, Queensland, uppus vihmavette (ööpäevaga meie aastane norm), kaguosa aga praadis põrgukuumuses (Victoria osariik sai uueks rekordiks $48,8^{\circ}\text{C}$).

Lõuna-Inglismaa sattus viimase 20 aasta suurimate lumesadude kätte. Suleti tuhandeid koole. Londonis rehendasid ärimehed saamata tuluks 48 miljonit naela. (Meeldetuletus: kui Venemaal makstakse palka mõnel pool toodanguartiklitena, st nutritena, lampidena, autoosadena jms, siis Suurbritannias on naelad endiselt rahaühikud.) Hawaii keerles tornaado, juba 38. alates 1950. aastast.

Märts 2009

Paljudele tundus, et õige talv tuli alles märtsis 2009, nii nagu oli aasta varemgi. Tegelikult oli märts 2009 eelmistest, ametlikest talvekuudest tükk maad soojem. Meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis arvutati Eesti riigi keskmiseks õhutemperatuuriks $-1,1^{\circ}$, mis on pikaajalisest keskmisest ehk normist kahe kraadi võrra kõrgem. Tõeliselt talvise tunde tekitas muidugi lumi, mis püsis pea muutumatu tüsedusega kogu kuu ja mida jagus isegi saartele. Lõunapoolseil kõrgustikel mõõdeti kuu lõpus lume paksuseks "kuskil" 40, Kirde-Eestis 30 cm.

Kõige külmem on endiselt Väike-Maarja kandis ($-2,3^{\circ}$), tunduvalt soojem saartel, Vilsandil näiteks $+0,5^{\circ}$. Viimati mainitud paik oli traditsiooniliselt ka kõige päikeselisem (133 tunniga). Paar ööd oli päris südaltalvise moega: teatripäeva hommikul mõõdeti Väike-Maarjas $-17,9^{\circ}$. 13. kuupäeval näitas kraadiklaas Kuusikul aga 7,4 plusskraadi.

Paastukuu paistab tavaliselt silma oma kasina sademetekogusega. Seekord aga tuli Eestis keskmiselt 44 mm lund, vihma ja muud sademekraami alla ehk 157% normist. Vähe sadas Kundas, palju aga läänes: Kihnus 63, Pärnus 62 mm ehk kahekordne ports.

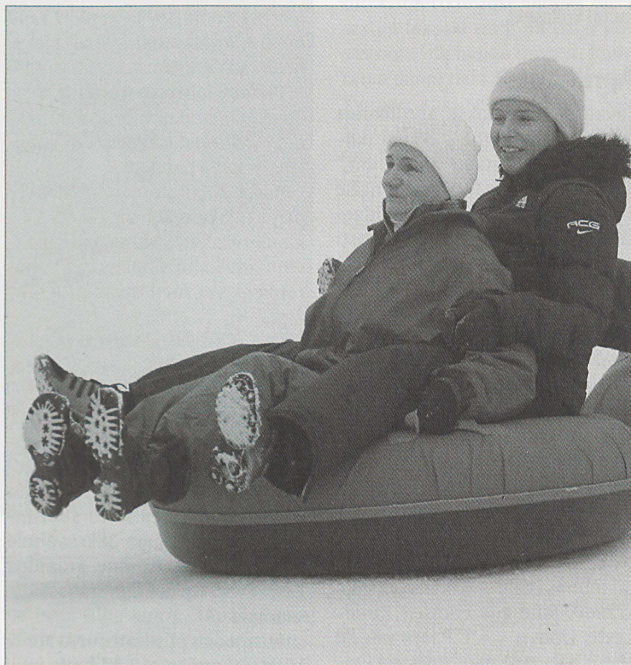
Vahemärkuseks: 1. aprilli hommikul püüan uudistega olla väga ettevaatlik. Kui aga kuulsin Kuku Raadiost, et Lõuna-Eestis sadas mitmel pool paduvihma, jooksin

kohe arvuti juurde. Ja olin saanud kõrvust tõmmata: kolmes jaamas oli öösel olnud vaid keskmine laus-sadu, mitme tunniga 7–10 mm. Jälle oli ametlikku ilmateatesse lisatud eksitavaid sõnu (selle päeva puhul on see andestatav, muidugi). Tõelist paduvihma sai 10. märtsil tunda aga Kihnu saarel, kus päevaga sadas 32 mm ehk 1,3 kuunormi!

Vahel eksib ka ilmataat. Ta nimelt

pidas 9. märtsi luuvalupäevaks (tegelikult on see ju täpselt kuu aega varem). Nimelt oli vist kogu Eesti pind kaetud jube libeda jääkihiga. Ise ei mäleta oma pika elu jooksul olevat sellist aega, et oleks pidanud niivõrd oma tervise pärast kartma. Kiilasjää tekkis teedele-tänavatele tunde sadanud jäävihma toimel.

Mujal oli elu veelgi ohtlikum. Austrias pääses kolm rumalat eesti

24. veebruar 2009, vastlapäev.
Lund ja lumerõõmu jagus aprilli alguseni 2009.

meest mägedes napilt lumelaviini alt. Norras viis aga mudalaviini minema mitu maja. Ka seal pääseti ohvriteta.

Paksu lumekihi äkiline sulamine tekitas tohutu uputuse Põhja-Dakota osariigis, vesi tõusis Red Riveri jões üle 12 meetri.

Läinud talv oli Texases kõige püüasem 1918. aastast saadik.

Tolmutormid Aasias muutsid lume mõnel pool Hiinas punaseks, mujal kollaseks.

Aprill 2009

Tavaliselt oodatakse aprillikuult igasuguseid vempe – ikkagi naljakuu. "Ta on nagu aprilli ilm," öeldakse Lapimaal pirtsaka naise kohta. Aga ei juhtunud midagi jalustkrabavat. Paar kuud ilusasti maas olnud lumi sulas kuu esimeste päevade jooksul kiiresti ja uut ei tulnudki maha. Õigemini, koraks läks maa küll valgeks, aga see lumesahmakas oli rohkem väetise eest, nagu öeldakse.

Jürikuu alguse- ja lõpukolmandikud olid päris soojad (3 kraadi normist üle), keskpaik seevastu püsis tavalisessõiduvees. Kui klimatoloogid ilmaarvud kokku võtsid, selgus, et kuu keskmine õhutemperatuur oli Eestis 5,4° (norm 3,3°). Soojem oli lõunas (Valgas 6,6 ja Võrus 6,4 kraadi), jaha aga endiselt Kirde-Eestis (Jõhvis 4,4°). Paaril päeval tõusis päevasoe päris suviste näitajateni, Tõraveres ja Valgas näiteks mõndeti 28. ja 29. kuupäeval 25,1°.

Selgetel hommikutel oli tiikidel jää peal, madalaim näit saadi Kuusikult –5,9 °C (21. aprill).

Kriisiaeg avaldus ka taevastes sfäärides. Nimelt keeras ilmataat vihma kraane koomale, täpselt nagu riikide valitsused rahakotisuid. Dekaadide kaupa saime aprillis selliseid sademekoguseid: 9, 1 ja 0 mm! Raplamaale jagus kastet vaid 2 mm jagu ehk 5% normist, Peipsi äärde ja Viljandimaale aga märksa enam, 49% jagu (17–18 mm). Kurdeti juba: kui lähiajal ei saadeta läänest kosutavaid tsüklooneid appi, läheb olukord me maal üpris tuleohhtlikuks. Piisas vaid vaadata vastavaid kaarte EMHI kodulehel – puha punane!

Aprill 2009 oli mujal maailmas palju tujukam kui siin. Austraalia idarannikul tabasid sajandi paduvihmad: kahe ööpäevaga sadas rohkem kui meil aastaga – 700 mm.

USA osariikides hakkasid tegutsema tornaadod. Mena linnas Arkansases osariigis tapsid keerised kolm inimest ning lõhkusid üle 600 maja. AINUÜKSI suurel reedel tekitati kahju 42 miljoni dollari ulatuses.

Kevadine kuumalaine saabus Californiasse. Sealsetes suurlinnades mõndeti juba 38kraadiseid temperatuure. Kümne kraadiga edestavad sealset kanti aga India osariigid.

Austraalias püstitati uueks aprilli külmarekordiks –13 °C (pole ime: on ju neil oma lumised mäed – Snowy Mountains).

Mai 2009

Ilmataat järgib oma tegemistes televisiooni: nii kui suvi läheneb, algavad kordused. Päris koopiat 2008. aasta maist just ei tulnud, pöud oli kergem, mitte nii hull kui varem. Samuti oli nüüdne lehekuu soojem ning niiskem.

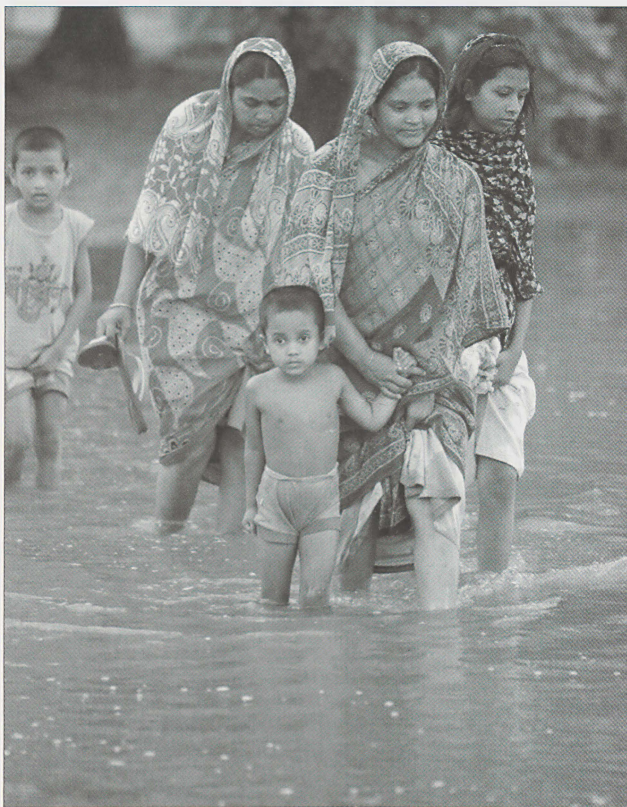
Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis jõuti ilmanäitajad kokku arvatada, selgus, et vihma sadas keskeltläbi kaks korda enam kui aprillis. Mäletate – tolles kuus kui sadanud mõnel pool pea liitritki.

Esimesel kümmepäevakul oli vihmakogus vaid 4 mm normikohase 14 asemel. Päikest oli see-eest kolmandiku võrra rohkem, õhuniiskust pea sama palju kui kõrbes! Õhusooja keskmiseks näiduks arvatati 10 kraadi, üle 2° enam normist.

Siis tuli ridamisi "väikseid, kuid vihaseid madalrõhkondi" (tsiteerides sünoptik Krista Odakivi) päris meie külje alla. Jahenes isegi tavalisest mai keskpaigast kraadi jaha enam. Vihmaga õnnistati vaid Jõhvi ja Võru ümbrust. Tallinn ning Hiiu- ja Jämsmäe jäid üpris kuivale. Jätkusid kerged öökülmad, mis võtsid paljudes aedades maasikatel õied ära.

Oodatud suvele keeras ilm ometi alles kuu lõpukolmandikus. Tartus ületas pärastlõunane õhusoojus viiel päeval 20 pügala piiri. Suurem osa Eestist sai kergelt kastetud, rohkem keskosa, vähem Kagu-Eesti. Seal püsis endiselt äärmiselt suur tuleoht.

Kogu kuu lõikes sadas enam Jõhvis ja Vilsandil (34 mm), kõige

27. mai 2009. Bangladesh. Kuiv hetk.

kuivem paik oli seekord Tartumaa (Tõravere 16 mm). Mitmel päeval mõllasid äikesetormid, 21. kuu-päeval tabas Lääne-Virumaal väik maju, tekitades tulekahjusid. Sadas ka rahet.

Mai lõpuosa oli palav, mõnele isegi liiga kuum. Tänavuse nn meteoroloogilise kevade (märts-mai) senine tippmark püstitati Kuusikul 31. mail, kui automaat-jaam registreeris maksimumiks

28,3°. Kliimaatiline suvi – see, mida me kõik kannatamatult oleme oodanud – jõudis pärale 21.–26. mai vahel (sõltuvalt maanurgast), kuu varem astronoomilisest. See esimene on aeg, kui ööpäeva keskmine õhutemperatuur jääb püsivalt kõrgemale 13 kraadist ning öökülmad on praktiliselt läbi.

Üheteistkümmel päeval kerkis ultraviolettkiirguse indeks üle 6, sestap liikuski ringi nii palju põrsasroosa näolapiga inimesi. Pune-tama panid neid aga Suzsanna ja Yvonne, kaks sellise nimega Sak-samaal ristitud kõrgrõhkonda, mis kümme päeva külastasid Läänemeremaid.

Ülemineku-aastaajad on ikka heitlikud. Bangladesh ja Indiat kollitas tugev troopiline tsüklon nimega Aila. Ohvreid oli kardedust vähem, "vaid" 120 (kahe aasta eest hukkas Sidr samas piirkonnas üle 3500 elaniku ning jättis koduta miljon inimest).

25.–26. mail kõrvetas kuuma-laine Saksamaa lõunaosa. Järgnes äikesetorm, mis tappis välkude ning langenu puudega mitu elanikku. Päevaga tuli alla meie kuuports vihma ehk 67 mm.

Kuu keskel tabas Uus-Meremaad varatalvine külmalaine. Lume- ja vihmajad takistasid liiklust maal, kõrged tormilained merel.

Austraalia idaosa kannatas suurte üleujutuste all, evakueeriti tuhandeid elanikke.

Juuni 2009

Juunis 2009 tuli meteoroloogia ja hüdroloogia instituudil mitmel korral teha erakordseist ilmanähtustest ülevaateid. Juba 5. kuupäeval teatati, et paari päevaga on kuu vihanorm Pärnül käes, enamik jaamadest aga sinna teel.

Edasi läks lugu aina hullemaks: ilm keeras ka külmale. Tervelt pool kuust valdas lausa kevadine või sügisene jahedus. Ööpäeva keskmised soojanäitajad püsisid kangekaelselt paari kraadi võrra madalamal kui tavaliselt. Pole siis mingi ime, et Tallinnas Raekoja plazal (plats, moodsamalt) sai iluuisutamist naudida.

Ja muudkui valas! Esimese kahe dekaadi jooksul oli Tartumaal vaid kolm kuiva päeva. Rahvas juba mõtles: mis saab nii jaanist!? Isegi populaarseil lauludel kippusid sõnad muutuma: "Jaanipäevaks hulluks muutub nohu!"

Tundus, et vaid ime toob meile nii tähtsail aegadel kena ilma. 17. kuupäeval ennustati nõnda: ameeriklaste AccuWeather – vihm, jahe; Vene ametlik ilmateenistus – kuiv; nende kommertslik GisMeteo.ru – äike, soe; ilmajaam.ee (Norra) – jaanipäev vihmane; EMHI – mõlemad päevad kuivad, soojad. Seega ilma maast lakke, nii nagu ka ilmatarkade ennustustel.

Tegelikult sadas vaid Kagu-Eestis võidupäeva varahommikul, edasi tuli kolm kuiva päeva. Ometi kord. Samas olid ähvardavad äikesepilved

otse piiri taga valmis rünnakuks.

Kõige ilusam oli pühade ilm seekord läänes, võidupäeval Virtsus (23,6°), jaanipäeval aga Kihnus (24,6°).

Korralik sadu enne jaani on väärt poolt Riia linna, teadsid mulgid. Nüüd tulivett pea kogu kuu jooksul küllaga. EMHI kokkuvõtete kohaselt sai Tartu-Tõravere 162 mm ehk 262% normist, Võru 152 mm (237%), vähem aga Virtsu ("vaid" 80 mm ehk 182%). Normiületajatest tublimad olid seekord saared: Rühnu 131 mm (311%) ning Kihnu (123 mm – 292%). Tõraveres, muide, sadas 13. juunil pea kuu ports vihma ehk 63 mm!

Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati 13,8 °C ehk liigi kraadivõrra normist madalam näit. Polekski nagu midagi hullu. "Hinnat" parandasid tublisti kuu viimased kuumad päevad, mis tõstsid ka dekaadi keskmise normist kõrgemaks. Soojem kant oli seekord Narva-Jõesuu (14,6°), jahedam Ristna (12,5°). Palavaim päev oli 29. juuni (Kuusikul 28,6°), külmim aga 7. kuupäev (Lääne-Nigulas –0,2°).

Mujal oli asi kus hüllem, kus kenam. Nagu ikka. Kesk-Euroopas valas kõvasti vihma, Tšehhis sai uputuse läbi surma vähemalt tosin elanikku.

Moskva lähistel möllas tornaado. Hukkus üks koolipoiss. USAs esines keeriseid mõnel päeval hulgit, tänu hoiatustele oli ohvreid kasinalt. Hiinas tapsid raheterad paarikümmend inimest.

Suurbritanniat räsivad kuu algul paduvihmad, lõpupoole aga lämmatamas kuumalaine.

Juuli 2009

Ei olnud 2009. aasta suvega rahul ei töötajad ega puhkajad. Juba teist kuud aina tiikus ja tilkus. Rõõmus-tasid vaid kummikumüüjad. Ning korilased – ajuti oli sedavõrd röske, et seeni oleks leidnud nii metsades kui särgi alt. Vähemalt tundus sedamoodi.

Kui said kokku loetud ilmaandmed, selgus, et vähemalt õhusoojaga polnud asi sugugi hull.

Meteoroloogia ja hüdroloogia instituudi andmeil oli esimene kümmpäevak keskmiselt normikohane, 15,7 kraadi. Kuid ainult keskmiselt.

Kuu algas kuumpahvakuga, millele järgnes külmalaine – Jõgeval mõdeti rohu kõrgusel isegi –3 °C! Lauulupeo ilm oli muutlik, saadi näha nii päikest kui tunda vihmahoogusid. Laupäevaõhtuse kontserdi ajal kukkus sadama päris tihedalt, hommikuks kogunes sademetemõõtjatesse Kloostrimetsas 4,8 mm, Harkus vaid 1 mm ümber. EMHI-le tehti ettepanek mõõta vihma ka lauluväljakul, seal, kus alati tundub enam valavat. Lauuluõõ oli jahe – Tallinn sai uueks kuupäeva külmarekordiks 4,9°. Pühapäevasel kontserdil oli ilm juba "nagu peab". Teine dekaad oli algul jahedapoolne, edasi hakkasid Eestit rida-misi külastama lõunatsüklonid.

Laulu-ja tantsupidu tabasid "väikesed, kuid vihased madalrõhkkonnad". Elab üle. Kui oskad valmistuda.

Keskmiseks õhutemperatuuriks saadi normist kraadi jagu kõrgem näit ($17,7^\circ$). Tuli rohkelt hoo- ja äikesevihma. Kõige suuremad sahmakad saadi 19. juulil Pärnumaal Koodus – 53, Sõrves 51 ning Tallinn-Harkus 33 mm. Vaat seda võib juba paduvihmaks nimetada! Seevastu Ristna, kus kuu algul oli kõige vihmase, jäi üpris kuivale.

Kuu lõpukolmandik oli soe ning äikeseline (dekaadi keskmised näitajad: $17,3^\circ$ ja 37 mm). Ilmad olid kui ekvaatori lähedal, pärastlõunal kerkisid vägevad pilved ning kõmistas kõu.

Kokkuvõtteks. Heinakuul oli raske heina teha, sest vihma tuli sageli (vähemalt Tartumaal igal teisel päeval) ja palju, keskmiselt 100 mm (norm 78 mm). Meenutuseks: viis aastat tagasi sadas Tallinnas rekordiliselt 266 mm!

Tänavu sadas enam Kuusikul – 151 mm (1,8 normi), kõige vähem aga Vilsandil (54 mm). Rohkelt kastetud sai ka Jõhvi (139 mm), Viljandi (134 mm) ja Tallinn (121 mm).

Soojem paik oli juulis Võru ($17,8^\circ$), jahedaim Väike-Maarja ($16,3^\circ$). Kõrgeimaks temperatuurinäiduks mõõdeti 19. kuupäeval Pärnus $29,3^\circ$. Muide, samal päeval Tarvastus mõõdetud $31,1$ kuuma-kraadi (nii nagu ka ajuti esinevaid äärmuslikke temperatuure teistes väikestes automaatsetes hüdro-meetripostides) ei loetud rekordiks. Sealsed temperatuuridurid on mõeldud vaid abiks hüdroloogilistel arvutustel.

Meelde jääb tänavune juuli paljudele samuti rohke ägeda äikesetõttu. Seda sai kuulda-näha vähemalt 15 päeval. Väik süüta üle kümne hoone, kõige kuume-mal päeval keevitas ta kinni isegi Kuusiku ilmajaama värvavaluku! Öösiti võisid unetud nautida kaunis haruldasi helkivaid ööpilvi.

Hädas olid vabaõhupidude korraldajad – pea kõik said vihma tunda. Vedas neil, kel etendused sattusid neljapäevadele – nood ajad olid kuivemad.

Ilm mujal oli nagu ikka. Texase osariigis kestis põuaperiood juba 23 kuud!

Sanghais sadas päevaga maha üle 100 mm vett, Bangladeshis tuli poole päevaga 290 mm, uputases kümnekond elanikku. Lumesahku läks vaja New Yorgi osariigis – sedavõrd paks oli raheterade kiht.

Pakasest põhjustatud haigused tapsid Peruu vähemalt 250 last.

13. juulil olevat Astrahanis Kaspia lähedal registreeritud 50kraadine kuumus (uusVenemaa rekord?!). Ilmselt oli aga tegemist "temperatuuriga Kuku Raadio akna taga", st mõõdetuna päikese käes.

Tugevad äikesetormid räsivad Kesk-Euroopat, hukkunuid loeti kümneid. Tšeljabiniski tabas väik autot. Juhil häda polnud, vaid auto kaotas kaks kummi.

USAs oli nn Tornaadode Alleel (lõuna- ja keskosariikides) tänavu haruldaset vaikne. Pööriseid kohtas aga Suurbritannias, Venemaal ja Indias.

August 2009

Augustiga sai meteoroloogiline suvi otsa. Kliimaatiline aga õnneks jätkus veel. Lõikuskuu ei üllatanud millegagi, oli soojapoolne ning vihmane nagu kogu suvigi. Mõnel aastal rabab aga see aeg kas kuumarekorditega nagu aastal 1992 Võrus mõõdetud 35,6 kraadiga või sademete kogustega (1987. aastal Haanjas 351 mm, 2002 aga Valgas 0 mm!).

Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis ilmaandmed kokku said loetud, selgus, et riigi keskmine õhutemperatuur oli 15,8 °C, mis teeb 0,3 kraadi üle normi. Kõige soojem oli saartel (Vilsandil 17,7°, Ristnal 17,4°), jahedama paigana püsisid tuntud külmapioolused Jõgeva 14,9 ja Kuusiku 15,0 kraadiga.

Muide, sama keskmine oli arvatud ka 2008. aasta augusti tarvis, ainult et nüüd saadi kõige soojemal päeval kraadiklaasi näiduks Pärnus 25,9°, siis aga 30 pügalat.

Endiselt kannatasid kontsertide korraldajad: näiteks Tartus balletiõhtul oli lauluväljakul vaid 12–14 kraadi sooja. Kui luigid lavalt lahkusid, polnud lumi kaugel. Oli säärane tunne.

Riigi majanduslik surutis ei avaldunud kuigivõrd saadud vihmakogustes – seda tuli paljudes paikades rohkem kui vaja, Eestis keskmiselt 92 mm ehk 117% normist. Vaid Kagu-Eesti pääses kuivema nahaga (Võrus vaid 45 mm ehk 55%,

Valgas 64 mm). Kõvasti kastetud sai Kuusiku, kuuga 166 mm (212% normist), sellest neljandik tuli alla 14. kuupäeval.

Parajalt oli augustis nii päikest kui ka äikest. Põltsamaa lähedal Umbusis pildistati trombi (vähemalt lehterpilve), Väinamerel aga vesipüksi. Kogu suvi oli temperatuurilt soojapoolne, sademeid aga tuli päris palju: kolme kuuga Eestis keskmiselt 299 mm (mullu, muide, 330 mm), seega oli see üks märjemaid.

"Bill Billi vastu" – umbes sellised olid uudiste pealkirjad ookeani taga kuu keskel. Nimelt katkestas kolmanda kategooria orkaan Bill oma USA nimekaimest ekspresidendi puhkuse Bermuda saarel. Hillary ja Bill Clinton tahtsid veeta romantilise nädala sealsel saarel, et tähistada tütrele "alusepaneku" aastapäeva. Lähenev vägev torm rikkus aga kõrgete külaste plaani.

Ja mitte ainult neil, ka president Obama puhkus Massachusettsis oli häiritud. See ei ole esimene kord, kui USA presidendid taanduvad orkaanide ees – omal ajal ajajas Isabel Valgest Majast Bushi välja.

Palju suurema häda tõi Kagu-Aasiasse tugev taifuun nimega Morakot (tai k *smaragd*). Ainuüksi Taiwani saarel hukkus tormi-iiledes murdlainetes ning mudalaviinides 600–700 elanikku.

Torm tegi paksu pahandust ka New Yorgis, kus laastas suure osa Central Parkist. Kümned inimesed said vigastada. Suve lõpp halb, kõik halb.